

Голові спеціалізованої вченої ради
К 20.052.07 в Івано-Франківському
національному технічному
університеті нафти і газу
д. держ. упр., проф.,
Заслуженому працівнику
освіти України Д. І. Дзвінчуку

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління, доцента кафедри публічного управління та адміністрування Міжрегіональної академії управління персоналом Радченко Оксани Олександрівни, на дисертаційну роботу Н. В. Голованової на тему: " Медіапростір в умовах формування та реалізації державної інформаційної політики ", подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00. 01 – теорія та історія державного управління

Актуальність теми дослідження.

На сучасному етапі демократичного державотворення України як держави, яка проголосила курс на європейську та євроатлантичну інтеграцію питання налагодження ефективних комунікаційних зв'язків між особистістю, суспільством та державою набувають першочергового значення і актуальності.

Становлення парадигми сприйняття цивілізації як інформаційного суспільства потребує трансформації розуміння місця й ролі медіапростору та комунікаційних систем у контексті глобалізації. Зростання обсягів інформаційних потоків, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу контролювати процеси не тільки національного, а й світового розуміння перспектив розвитку комунікаційних систем, що потребує нових досліджень та наукових розробок.

Від чіткого організаційно-правового визначення системи поглядів на цілі, завдання й основні напрями державної інформаційної політики України, зокрема державної інформаційної політики у сфері публічних комунікацій, спроможної забезпечити формування та забезпечити формування, ефективне використання і захист національного інформаційного простору та державного суверенітету України з метою подальшого визначення пріоритетних напрямів розвитку та вдосконалення державної політики.

Водночас, незважаючи на досить широкий спектр вітчизняних наукових досліджень у галузі інформаційних відносин, у сучасній науці з державного управління не приділялася належна увага комплексному теоретико-

методологічному обґрунтуванню та визначенню шляхів удосконалення моделі державної політики в інформаційній сфері. Крім того, як показує практичний досвід минулих років, реальні загрози в інформаційній сфері, насамперед з боку Російської Федерації, є надважливою проблемою українського суспільства.

У зв'язку з цим тема дисертаційного дослідження Н. В. Голованової "Медіапростір в умовах формування та реалізації державної інформаційної політики" є актуальною та своєчасною для вдосконалення системи публічних комунікацій держави та суспільства в Україні як провідного чинника демократичного державотворення та ефективного інструменту захисту інформаційного суверенітету держави в умовах глобалізації інформаційного простору та загроз гібридної війни, що має важливе значення для розвитку державного управління як науки та для підвищення ефективності державної політики України в інформаційній та в цілому – у соціетальній сферах.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна.

Проведений аналіз дисертації Н. В. Голованової свідчить, що тема дисертації відповідає паспорту спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління, робота має логічну послідовність викладення результатів дослідження, а поставлені завдання є достатньо розглянутими і завершені конкретними висновками і пропозиціями. Дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке досить повно охоплює тему. Отримані результати мають наукове і практичне значення. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам, робота викладена послідовно від поставленої мети до висновків і пропозицій.

У дисертаційній роботі достатньо чітко визначені об'єкт, предмет та мета дослідження, сформульовані відповідні завдання, виконання яких верифіковано висновками і новизною. Одержані результати підтверджують досягнення автором поставленої мети дисертації.

Для реалізації визначених у дисертації мети й завдань було застосовано комплекс взаємопов'язаних загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціальних методів, зокрема системний, комплексний, структурно-функціональний, ретроспективний, наративний, споглядальний, порівняльний, узагальнюючий, когнітивний, аксіологічний, антропологічний, нейропсихологічний та інші підходи, аналіз і синтез, інтеграція і диференціація,

індукція і дедукція, а також метод експертного аналізу, які дозволили визначити проблемні аспекти сучасної державної інформаційної політики у медіапросторі.

З метою забезпечення достовірності первинних даних щодо державного медіапростору України та державної інформаційної політики обрано широку сучасну інформаційну базу дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації мають достатнє емпіричне та теоретичне обґрунтування, що обумовлено використанням значної кількості наукової літератури, законодавчих та підзаконних нормативних актів України, правових актів та міжнародних документів за темою дисертаційного дослідження (240 джерел, з яких понад 70 – іноземними мовами), що дало можливість автору системно підійти до досягнення визначеної мети, дослідити різні аспекти обраної тематики та запропонувати власні шляхи удосконалення державної інформаційної політики України щодо становлення та реалізації системи публічних комунікацій в медіапросторі держави.

Для науки державного управління, зокрема спеціальності 25.00.01 – теорія та історія державного управління, цінним є розвиток понятійно-категоріального апарату державної політики України у сфері інформації, медіапростору, публічних комунікацій та інформаційної політики. Так, у першому розділі роботи (§1.1., сс. 24–38) проаналізовані такі ключові поняття, як «державна інформаційна політика» та «медіапростір» в його ноосферно-ментальному розумінні як багатоаспектної суперпозиції кумулятивної взаємодії трьох видів просторів – трьох основних вимірів глобальної реальності: інформаційного, віртуального та фізичного, з урахуванням специфіки самого феномену глобального інформаційного простору, особливостей причинно-наслідкового зв'язку зі становленням, розвитком та модернізацією державної інформаційної політики. Вагомим є й наукове обґрунтування сутності державної інформаційної політики (§1.2., сс. 39–52) як механізму реалізації інформаційно-комунікативної функції держави в умовах агресивного впливу глобального та національного медіапростору на інформаційно-комунікаційні та соціально-політичні процеси, що набуває багатоаспектного характеру і охоплює кілька середовищ: техносферу, інфосферу, соціоінфосферу. На думку автора, в такому контексті сучасна інформаційна політика держави виступає як реактивна діяльність органів

публічної влади у відповідь на нагальні виклики медіапростору й безмежного розширення руху інформаційних потоків, в ході яких усуваються всі традиційні кордони фізичного простору, скасовується будь-яка географічну віддаленість та відбувається формування Homo medium (людини медійної) й нової – медійної цивілізації

Важливим елементом отриманої наукової новизни є запропоновані концептуальні засади динамічної моделі медіапростору (§3.3), що в авторському розумінні має мультиконтекстний, безкордонний, багатовимірний та мережевий характер та характеризується синергетично-кумулятивними перетинаннями національних і глобального медіапростору, принциповою неможливістю впорядкованого й цілісного управління та урядового або іншого зовнішнього регулювання медіа-контенту, наративів і каналів розповсюдження як ключових чинників актуалізації проблематики захисту інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки в процесах реформування сучасної державної інформаційної політики.

Заслуговують на увагу виокремлені й охарактеризовані дисертантом 7 історичних періодів-етапів розвитку комунікацій та інформаційної політики незалежної України в контексті впливу контенту та наративів сучасного медіапростору (§ 2.1., сс. 74–81); систематизація структурно-функціональної побудови та інструментарію державної інформаційної політики України, що могла б адекватно відповідати сучасним завданням забезпечення дотримання національних цінностей та національних інтересів України в інформаційно-комунікаційній сфері, національному та глобальному медіапросторі (§ 2.2., сс. 88–104); а також наукове висвітлення історико-філософських особливостей формування та реалізації державної інформаційної політики на українських теренах від часів Київської Русі до сьогодення. (§ 1.2., сс. 39–52).

Варто відмітити, як позитивний аспект проведення авторського експертного соціологічного опитування із залученням фахівців-експертів медіасфери з України, США, Канади та Ізраїлю, на підставі чого узагальнено бачення медіа-експертами ключових трендів сучасного стану, тенденцій функціонування та проблем сучасної інформаційної політики держави в Україні (§ 3.1. сс. 135–155).

Вагомим науковим здобутком автора є систематизація досвіду формування та реалізації державної інформаційної політики зарубіжних країн і роль комунікацій у становленні глобального й національних медіапросторів, що

полягає у виокремленні та системному охарактеризуванні 4-х провідних світових моделей державної інформаційної політики: Європейської, Англосаксонської, Азійської та Китайської (§ 2.3., с. 105–131).

На увагу заслуговує здійснений комплексний науковий аналіз, на підставі якого запропоновано низку напрямків вдосконалення державної інформаційної політики України (§3.2., сс. 156–176), серед яких, зокрема: забезпечення якісного контенту телерадіопрограм, залучення до участі в передачах вчених, фахівців, експертів; переходу від домінування в національному медіапросторі войовничої риторики двобою, до риторики злагоди й взаємного удосконалення, поступу до миру; розвиток і підтримка комунікацій України зі світом, зокрема діалогу інтелектуальних еліт фахівців і експертів у світовому медіапросторі; запровадження політики ненасильства в медіапросторі та в цілому в суспільстві; перехід від павутиння ієрархічних зв'язків до мережива взаємозв'язків і влади творчості, приборкання «совкових» методів і підходів у інформаційній політиці, натомість запровадження на практиці антропоцентричних, ціннісно-орієнтованих підходів та принципів Належного урядування.

Варто відзначити, що одержані в дисертації нові наукові результати практично повністю викладені в тексті дисертації та у оприлюднених публікаціях, що ґрунтуються на проведеному дослідженні. Автореферат також відображає зміст, основні положення і результати досліджень, викладених у дисертаційній роботі.

Значимість результатів дослідження для науки та практики.

Наукова значимість дисертації Н. В. Голованової полягає обґрунтуванні рекомендацій щодо вдосконалення державної інформаційної політики України, а також у розвитку теорії медіапростору та зокрема теорії комунікацій. Ступінь обґрунтованості наукових положень опонованої дисертації підтверджує їх практичне використання. Так, висновки та пропозиції, одержані в процесі дослідження, спрямовані удосконалення напрямів державної інформаційної політики України перебувають в процесі реалізації та частково знайшли своє застосування у практичній діяльності:

– Департаменту масових комунікацій Харківської обласної державної адміністрації в частині уточнення підходів до представлення у медіапросторі Харківської області цінності книжок та читання (довідка № 01-25/1523 від 30.09.2019);

– Всеукраїнської Академії наук публічного управління в частині розробки конвергентної стратегії проведення опитувань у сфері міжнародної інформаційної політики (довідка № 88 від 13.11.2020 р.);

– Телерадіокомпанії «Елітон» Харківської обл. у частині насичення новими змістами створюваних телерадіокомпанією телепрограм та посилення взаємодії тележурналістів із представниками громади та місцевого самоврядування (довідка № 498 від 27.10.2020 р.).

Основні положення дисертації використані в науковому та навчальному процесі Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертаційної роботи достатньо повно викладені автором в авторефераті та у 25 публікаціях, з них 8 – статті у наукових фахових виданнях України, у т. ч., 1 – у міжнародному науковому виданні, 17 – тези доповідей на конференціях та наукових семінарах. Зміст автореферату відображає основні положення дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи.

Попри достатній рівень обґрунтованості переважної більшості теоретичних та методичних питань, висновків, рекомендацій та пропозицій, слід відзначити також певні недоліки, окремі дискусійні та недостатньо аргументовані положення:

1. У першому розділі автор надто багато уваги приділяє аналізу підходів до визначення поняття «медіасфера» та інших суміжних понять, а також філософському трактуванню ролі інформації у соціально-економічному розвитку суспільства, у той час як предметом досліджень являється власне державна інформаційна політика та її вплив на національний медіапростір, чому приділено значно менше уваги.

2. Підрозділ 1.2. (с. 29–52) має назву "Державна інформаційна політика: історично-філософські засади, зміст і особливості формування", проте значна його частина містить генезис не стільки власне становлення та розвитку державної інформаційної політики на українських теренах, скільки історичний екскурс у політичну та філософську площину, що не супроводжується авторськими висновками про особливості інформаційної політики держави на різних етапах нашого історичного розвитку.

3. На с. 64 наводиться перелік основних категорій державних інформаційних ресурсів України в якому, на нашу думку, не витримано значення й ієрархічність подання таких категорій. Адже найважливішими інформаційними ресурсами в контексті науки публічного управління, за якою захищається інформація, є інформаційні ресурси органів державної влади та місцевого самоврядування, інституцій публічної політики, соціальної сфери тощо. Попри це в зазначеному переліку першими йдуть ресурси бібліотечної мережі та архівних установ, які за кількістю запитів або доступів громадян на кілька порядків поступаються офіційній державній та суспільно-політичній інформації.

4. Підрозділ 2.3. (с. 105–131) подає доволі детальний та обґрунтований аналіз закордонного досвіду державної інформаційної політики в глобальному медіапросторі, зокрема, охарактеризовано чотири основні моделі такої політики. Дисертація значно б виграла, якби автор зробила також аналітичний висновок, яка саме з охарактеризованих моделей підходить Україні та яким шляхом можна досягнути запровадження в нашій державі такої моделі.

5. На с. 143 наведено Таблицю 3.1. з результатами проведеного автором експертного опитування. Проте наведені результати виглядають доволі дискусійними, адже з них виходить, що експерти вважають, що однаковою мірою на сприйняття людиною інформації впливають лідери суспільної думки, місцеві експерти, учасники бойових дій та разом з ними Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення (у всіх цих категорій сумарна кількість відносної та абсолютної підтримки дорівнює 10). Проте з результатів досліджень найбільш авторитетних соціологічних агенцій (Інститут соціології НАН України, Центр Разумкова, КМІС, СОЦІС тощо) відомо, що дійсно на *сприйняття людиною інформації* найбільшою мірою впливають близькі люди, експерти та лідери суспільних думок, але аж ніяк не державні інституції, тим більше такі, як Нацрада з питань телебачення і радіомовлення, про саме існування якої переважна більшість пересічних громадян мало що знає.

6. В тексті дисертації доволі багато зустрічається аббревіатур та скорочень, які варто було б подати на окремій сторінці повним списком перед змістом дисертації.

Разом з тим, наведені зауваження не знижують наукової та практичної цінності дисертаційної роботи Н. В. Голованової та не відбиваються на загальній позитивній оцінці роботи.

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Н. В. Голованової на тему "Медіапростір в умовах формування та реалізації державної інформаційної політики" є самостійним, завершеним, комплексним дослідженням, актуальним за темою та розглянутими проблемами, в якому представлені отримані автором нові науково обґрунтовані результати, що мають вагомий внесок у вирішення завдань формування та реалізації державної інформаційної політики та розробки на цих засадах перспективних напрямків подальшого вдосконалення антропоцентричної, ціннісно-орієнтованої моделі інформаційної політики держави. Практичну цінність дисертації підтверджено довідками про впровадження результатів дослідження у діяльність державних установ.

Викладене дозволяє зробити висновок про відповідність дисертації вимогам п.п. 11, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, а її автор – Голованова Наталя Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.01 – теорія та історія державного управління..

Офіційний опонент

кандидат наук з державного управління,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування Міжрегіональної
академії управління персоналом

О. О. Радченко

